

KERTINĖ
PARAŠTĖ

Spėlionės apie knygų ateitį

Turbūt retoje Vakarų civilizacijos šalyje taip sparčiai žengiamą technologinį rytojų, kaip Europos centro valstybėje — Lietuvoje. Kai pavartai įvairius ten spausdinamus žurnalus, nustebęs surandi tai, ko pats lig šiol nežinojai, nors ir gyvenai techniškai išsivysčiusioje Kalifornijoje, Hollywood'o pašonėje. Lietuvių intelektualų išprusimas ir įvairių specialistų žininimas yra eklektiškai turinimas, imlus ir atviras pasauliui. Jie ten dabar jautriai išgyvena ypatingos kaitos metą.

Lietuvių mastytojai mėgo ir mėgsta kalbėti ateities perspektyvų tema. Sovietų laikais pažanga (visada pirmyn, niekada ne pirmyn) buvo vykdoma pagal planą penkmečiais. Pažabota spauda liaupsino šalyje vykstančias didžiules permainas. Gyrė tol, kol galų gale įvyko pati išganingiausia permaina — melu pagrįstos Sovietų Sąjungos žlugimas. Žinoma, su dvasiniu išsilavinimu prasidėjo ir negailestingas laukinės suktos komercijos siautulis. Iš Vakarų ėmė plūsti šiek tiek padėvėta technologija, visoks kičas, su įvairaus raugo „kūrybine“ ekscentrika: seksu, bjaurastimi, pretenzija, cinizmu ir neretai tuo, kas Vakaruose išvėso prieš kelis dešimtmečius. Abejotinų vertybių mėgdžiojimo įkarštis, atrodo, Lietuvoje pamažu ima vėsti. Vis daugiau skiriama dėmesio tikrai naudingiems, vertingiesiems, kokybiškai patvariems dalykams. Naujausia technika ima viršų.

Visa tai regint, pomėgis spėlioti, kokia bus ateities civilizacija bei kultūra, visos planetos mastu, intelektualų tarpe stiprėjo. Štai — kompiuterių revoliucija! Štai — besąlygiška apžava šio irankio galimybėmis darbe, moksle, socialinėje plotmėje, žinoma, ir kultūroje. Atseit kompiuterių tinklas, kaupiantis neribotą informaciją, iš pagrindų pakeis gyvenimą. Argi ir jausminė sfera — tą patvariausią žmogaus nekontingencijos tvirtovę?

Skaitau profesorės Viktorijos Daujotytės rašinį *Kultūros baruose* (1997, Nr. 6) — „Kultūra tarpsta prasmę erdvėje“. Atkreipsiu dėmesį tik į šio straipsnio išvadą pabaigoje. Daujotytė rašo: „Be abejonės, Europos kultūroje vyksta lūžis. A. Andri-

jausko [įžvalgaus meno žinovo — P.V.] nuomone, baigiasi knyginės, žodinio teksto kultūros epocha, teksto kultūrą keičia kompiuterių ir virtualinės realybės sukurta vaizdo kultūra. Klasikiniai mąstymo ir kultūros principai yra iš kalbos, iš žodžių, iš rašto, iš knygų“.

Žodis „virtualinis“ paimtas iš angliško „virtual“ — faktiškas iš esmės... Reiškia, ne tekstas, ne knyga bus ateityje reikšmingi, bet faktiškai rodomas vaizdas. A. Andrijauskas pratęsias savo spėlionę: „Gali būti, kad esamieji knygos civilizacijos saulėlydyje. Bet ne naktį“.

Paguoda, kad dar ne naktį. Nes, antra vertus, liūdnai turėtume švesti Martyno Mažvydo lietuviško *Katekizmo* jubiliejų. A. Andrijausko numanomoms knygos saulėlydžio visiškai nematyti saulėje Kalifornijoje, perpildytoje įvairiomis pramogomis lauke ir salėse. Priešingai, čia dėmesys knygoms kasmet didėja. Bent mano lankomo trijų kvartalų Promenado megaknygynuose iki vėlos nakties knygas ir žurnalus varto aibė žmonių. Ne vien tik „virtualinės realybės vaizdeliais“ maitina skaitytojai protą, bet ir klasikinio būdu išspausdintais tekstais. Žodžiu, skaito. Net perka.

Šį pavasarį Knygų festivalį UCLA universiteto aikštėse ir patalpose per dvi dienas aplankė daugiau nei 100,000 žmonių (!). Daug kas pirkto ne žaisliukus, bet knygas. Šį įvykį *Los Angeles Times* knygų skyriaus redaktorius Steve Wasserman pavadino „Kultūros šoku“. Tokio susidomėjimo knyga rengėjai nesitikėjo. Nudžiugęs Wasserman'as net išdrįso „įteisinti“ Internet'ą — kaip didžiausią laiko eikvotoją, koks bet kada buvo išrastas. Jis rašo: „Visada žmonės trauks jutimais knygų pobūdį. Kaip gilaus žinojimo aruodas, knyga dar neturi tinkamo pakaitalo. Ji paprasta, keturkampė, lengvai nešiojama, patogi“. Pridursiu: ir nereikalauja elektros srovės. O tai svarbu.

Dar ilgai gyvenime ištėks viskas: spauda, dėmesys radijo žinioms, įdomios televizijos laidos, muzikos iš diskų bei kasetių klausymas. Žmonės darbuosis su fotoaparatais bei kompiuteriais, plepės su nešiojamais telefonais, ilgas valandas

Knyga apie
žemę ir dangų

VYTAUTAS A. JONYNAS

• Kazys Bradūnas. *APIE ŽEMĘ IR DANGŲ*. Eilėraščiai. Iliustracijos Evos Labutytės. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1997.

Yra sakoma, kad amžiaus po-veikis nesąs taip negailestingas poetams/poetėms kaip mums mirtiesiems. Yra tvirtinama, kad jų neveikianti senėjimo korozija ir kad esama nemažai pavyzdžių, jog kai kurių vėlyvoji lyrika netgi esanti pranašesnė už jaunų dienų kūrybą. Ar bent to paties lygio. Lietuvoj tokiu pavyzdžiu paprastai nurodomas Albino Žukausko atvejis. Išėjimoj neabejotinai tektų durti pirštą į Kazio Bradūno pusę, kaip pasigėrėtino našumo ir pastovaus brandumo lyrikos kūrėją.

Neseniai išėjusi Vilniuj naujoji jo lyrikos rinktinė *Apie žemę ir dangų* tai pakartojamai patvirtina. Nors autorius yra neatsargiai prasitaręs, jog laikas joje sudėtus eilėraščius savotiškais „pagrebstais“, kuklumas kuklumu, knyga anaipol skaitytui nesukelia nuogantį išpučio. Nebent, kad būtų derėję Bradūnui patikslinti jos pavadinimą tokiais žodėlyčiais: apie

savo žemę ir savąjį dangų, taip tos savokos Bradūno atveju netraferetiškos ir nebanalios. Ypačiai Dangaus suvokimas, kurį, manding, išreiškia pirmasis knygos eilėraštis:

ANT BALŲ RANKŲ

Močiutė man vis pasakodavo
Apie žemę ir dangų,
Paskui pasūpuodavo
Ant baltų rankų.

Ir aš neatskirdavau —
Dangus dabar ar žemė?
Iš džiaugsmo numirdavau
Ir vėl prisikeldavau.

Sūpuojamam, pametėjamam Bradūnui nuo to laiko Dangus, toji nežinomybė, visada siejasi su tautosakiniu pasauliu ir podraug su bauguliu mirti ir nuostaba atgyti. To alpulio, to kraujo apytakos pagreitėjimo, jis nuolatos pasigies. Ir tik poezijos tvėrime jis aptiks kažką panašaus į tas būsenas.

Apie žemę ir dangų yra bene penkioliktoji Kazio Bradūno poezijos knyga. Savime aišku, joje nuaidi protarpiais motyvai, praskambėję ankstyvesniuose rinkiniuose. Tai tas pats sodrusis Bradūnas, kuriam „Molio krantas kvepia juoda duona“ („Vitražas“), kurio vaizdų sąsajos remias kasdieninė žemdirbio patirtimi. Tik dabar tai nebe jauno žmogaus žvilgsniu, bet senatvės išblukintom akimis regimas pasaulis, kuris, nors vis taip pat tvirtas, jau nuspalvin-tas ramomis, santūriomis spalvomis. Poeto žodis vis taip pat pilnas rupaus žemiškumo, aiškų ir paprastų. Nieko neįrodinėjantis, neskatantis kalbėti poterių, nesisvaistantis jokiom minties vingrybėmis ar hermetiškumu. Dvelkia jis tvirtumu, susitaikymu su savimi, santarve su gamta, ir visa tai skaitytui yra artima ir sava.

Poezija — jos tvėrimas, jos slaptis, jos svarba, jei ne būtinybė — yra rinkinio šerdimi. Atsklandinis rinkinio eilėraštis — „Kas tu esi?“ — savo eigatim, nervingu eilių lužėjimu, išsako pilnai tą svaigulį, kurį sukelia impulsas tvirti eiles. Taip pat ilgėsinga troškima, kad tos eilės skambėtų prakliniai, gyvastingai, šventiškai, tarytum atnaša:

KAS TU ESI?

Poezija,
Kas tu esi?
Nekaltas melas,
Ar dvasia šviesi?
Laiko bangos balta puta?
Nebuvelės valstybės moneta?
Gal prie ugnikuro
Tu vakaro tylą,
Į dangų dūmą bekylą?
Gal tu auka,
Gyvenimo prasmė
Ir paskutinė vasaros giesmė?

O noriu, kad tu būtum šventė,
Kai rudenį pradės lauke
šalventi...

Žiūrėk! Jau
Už lango sninga, sninga,
sninga...

Poetas Kazys Bradūnas Vilniuje

Arnoldo Baryso nuotrauka

Poezija,
Ar tu dabar laiminga?

Nesunku atpažinti šioje, sagykim, „odeje poezijai“ aliuzijas į bendrą Lietuvos poetų palikimą, Salomėjos Neries, Algimanto Mackaus ir kitų kraitį. Subtiliai joje panaudota sąsąuka su Henriko Radausko lyrika, pasiskolinant eilutę iš „Žiemos pasakos“:

Žiūrėk: sninga, sninga,
sninga
Žiūrėk: baltas sodas minga

ir visa tai suteikia dar turtinę orkestraciją giliai išjauštai Bradūno egzaltacijai. Tą besąlyginį tikėjimą savo pašaukimu, tą apšaukimą poe-

zijos „krikšto rūbą“, „paprčio žiedu“, „žodžio paukšte“ aptinkame daugelyje rinkinio vietų. Tai jos apoloģijai skiriamas netgi atskiras skyrelis („Eilėraščiai poezijai“), bet rasit paveikiausią atgarsį poeto emocijos ras išėjimo širdyje „Vienintelių namų“ posmuose:

VIENINTELIAI NAMAI

Pasaulyje tapai klajunu,
Ir tėtis ne tau, ne ta.
Kur tu dabar nuvesi sūnų
Paliesti žemę. Ji šventa.

Gerieji žmonės dar tau rodyt:
Tu čia, tu ten, tu aplamai.
O pasileka tiktai žodis
Tavo vienintelių namai.

(Nukelta į 4 psl.)

Nėra tokio „tu aplamai“ Vienintelių namais lietuviškasis žodis yra buvęs ir tebėra daugeliui išievių, tik galbūt Bradūnas yra ji puoselejęs išskirtiniu pasiūventimu ir oolumu, nesivai-kydamas madingų poslinkių, galvosukinių metaforų. Veikiau isiklausydamas į tautosakinį paveldą, liaudies dainų poetiką, jos provaizdžius. Kokia vaiku- ma tviska, sakysime, jo liaudies dainų parafrazės:

Gaidū-gaidū gaideliai,
Jūs laiko laikrodėliai,
Kur jūs nuėjot,
Kur jūs padėjot,
Ir mano valandėlę?

(„Gaidelių rytas“)

Tikrai miela jausti, kad ir dabar, kada pagal visus gamtos desnius, turėtų būti išsiskverbęs poeto sielon nuovargis, apatią ir kitoks sugarėjimas, jo žodis išliko vis taip pat kupinas rimties, saiko ir paprastumo.

Naująjį poeto rinkinį sudaro devynetas (magiškas skaičius užkalbėjimus mėgstanciam poetui) skyrelių, kurie nėra vienos dos raiškos ir polekio. „Popietė Nidoj“ ir „Žaidžiantis miestas“ yra pernelyg suskubinti, poliaroidiniai, trumpalaikiai impresijų fiksavimai. „Daržininko vasaros“ miniatiūros — pastebama emocijos autentiškumo ir glėžnumo. Savitumu.

Nepalyginamai giliau smelkias į išievo širdį posmai, kuriuose Bradūnas grįžta į reminiscencijų pasaulį („Rudeniškas prisiminimas“), kuriuose apsa-koma žmogaus buties vienkartybė ir praeities negrįžtamybė. Tai beveik išimtinai jausmų išlydžiai tėviškės laukų nykybės, kur „tik žvaigždės tos pačios“, bet kur ir slenkščio akmuo, sutiksi, tarytumei gyva širdis.

Kaip žinom, Kazys Bradūnas dabar naudojasi, kaip sakoma, „pilnai užpelnytu pensininko poilsiu“, leisdamas vasaras Vilniuj ir grįždamas žiemos snūduriui į Baltimore. Iš tolo žiūrint atrodytu, kad jis yra pilnai integravęsis į tenykštį kultūrinį gyvenimą, nes jo rašiniai yra noriai spausdinami, o jis pats kviečiamas dalyvauti tenykščiuose renginiuose, skaityt savo kūrybą, bet dalyviu svarstybo-se. Dabar, kai į Lietuvos knygų

Kazys Bradūnas Vilniuje turi daug jo poezijos mylėtojų.

Arnoldo Baryso nuotrauka

Šiame numeryje:

Ar reikia rūpintis dėl knygų ateities • Kazio Bradūno naujausias eilėraščių rinkinys • Elenos Urbaitytės skulptūros Vilniuje • Vytauto Volerto pasakojimas • Juozas Aputis apie laiką lietuvių novelėje • Annette von Drost-Huelshoff eilėraščiai • Danutės Tur-laitės paroda Indianoje

Elenos Urbaitytės skulptūrų paroda Vilniuje

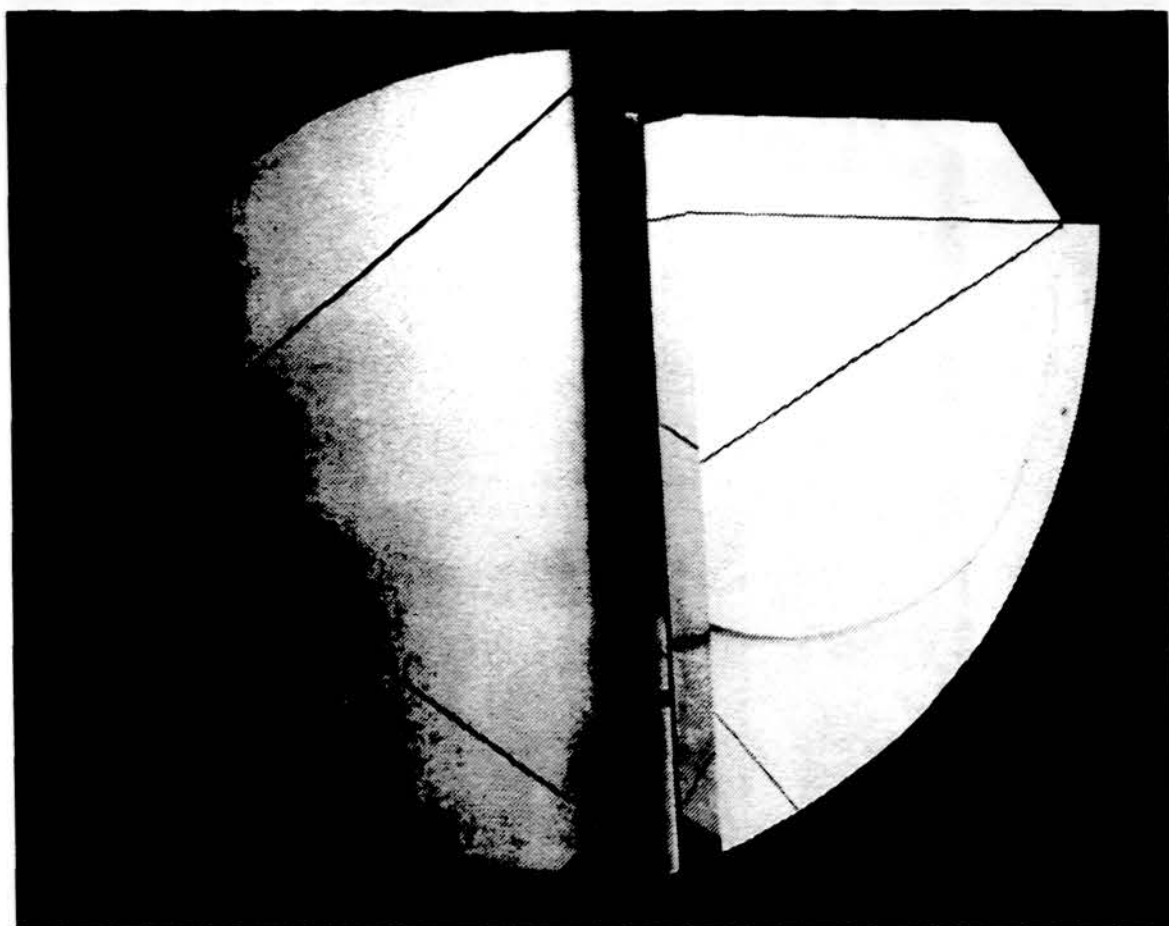
Beveik du mėnesius — iki birželio pabaigos, Vilniuje, Šiuolaikinio meno centre, veiks JAV gyvenančios ir kuriančios lietuvių dailininkės Elenos Urbaitytės paroda, pavadinta *Iliuminuoti konstruktai*.

Tai ne pirmoji šios dailininkės paroda Lietuvoje. 1992 m. Vilniuje, prie Spaudos rūmų pastato, buvo eksponuota Elenos Urbaitytės nerūdijančio plieno kompozicija *Erdvės skrydis*. Pernai Technikos bibliotekos kiemelyje lankytojų dėmesį patraukė kita šios dailininkės kompozicija *Plienas dabar*. Jos darbai iš nerūdijančio plieno *Atsispindėjimai I, II, III* papuošė, visus sudomino netoli Vilniaus, gražiame, miškais ir kalvomis pasipuošusiame gamtos kampelyje įkurtą geografinio Europos centro parką.

Ši Elenos Urbaitytės paroda, kurią Lietuvos menotyrininkai eme vadinti iliuminuotomis skulptūromis, buvo pati didžiausia ir įspūdingiausia.

Parodoje iškabintoje Judy Collischan anotacijoje rašoma, kad daugiau kaip 30 metų Elenos Urbaitytė kuria konstruktyvius, abstrakčius, minimalistines struktūras objektus. Jos darbai, sukurti naudojantis dažais, šviesa ir metalo savybėmis, netelpa į jokiais tapybos, skulptūros ir instaliacijų tradicines kategorijas. „Ji atkakliai laikosi pasirinktos krypties, kurią galima apibūdinti kaip pastangas nubrėžti abstrakčius erdvės kontūrus, nesvarbu, kokia ta erdvė būtų — plokščia, trijų matavimų ar sutampanti su konkrečia aplinka“.

Šiuolaikinio meno centre vykusiame parodoje aliumininiai šviesos konstruktai, pasak meno kritikos Neringos Markauskaitės, suteikia nerimastingo veržlumo arba pasyvumo, kaip tylos, išpūdį. Tačiau šviesos sklaidimo intervalas bei spalva konstruktų paviršiams suteikia tapybinio minkštumo, sušildo, padaro jaukią metalo materiją.

Elena Urbaitytė

Užtemimas, 1979
Aliuminis, fluorescencinės lempos, 30" x 35"

Meno kritikai ir žinovai, spauda gerai įvertino Elenos Urbaitytės parodą, ji susilaukė didelio dėmesio. Jau minėta Neringa Markauskaitė savaitraštyje *7 meno dienos* taip rašė:

„Jaunystės, studijų metus persmelkęs gyvenimo absurdiškumas, lietuvių išeivio tremtis po-

karyje, o vėliau gimtinės svetimumas, nors paradoksalu, bet padėjo Elenai Urbaitytei likti ir lietuvi, ir būti menininke kitate krašte. Šiuo požiūriu jos kūriniai (kaip ir metalo konstrukcijos aštriomis briaunomis), atspindi įtemptą valią begalinių ieškojimų kelyje. Ar ne šios erdvių konstrukcijų vizijos padėjo menininkei atrasti patį savo vidinę būseną?“

Ne kartą aplankęs, apžiūrėjęs Elenos Urbaitytės parodą, pasikalbėjęs su dailininke, pajutau, kad ji nuosirdi ne tik savo meno darbais, bet ir vidine šiluma, geranoriškumu padėti Lietuvai nelengvoje šiandieninio jos meno kūrėjų būsenoje. Parodai baigiantis Šiuolaikinio meno centro fondams padovanavo savo 1979 metais sukurtą darbą *Progresija*.

Paklausta, ką ji mano apie šiandieninius Lietuvos menininkus, Elena Urbaitytė pasakė, kad jai daro gerą išpūdį jaunųjų dailininkų stengimasis išsiveržti iš senųjų tradicinių rėmų, kurti savitą, originalų, šiuolaikinį meną.

Algimantas Antanas
Naujokaitis

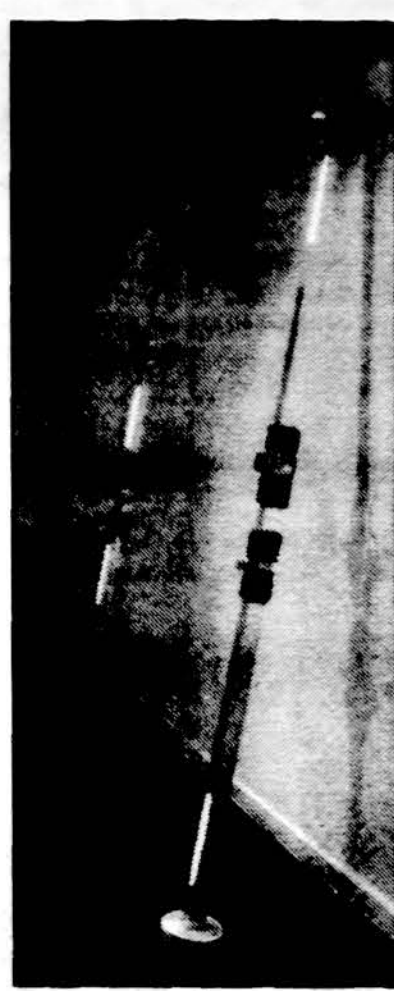
Apie skulptorės kūrybą

Elena Urbaitis (Urbaitytė) — viena iš nedaugelio išeivijos dailininkių, ištraukusi į Vakarų, tiksliau į Niujorko — 20 amžiaus antrapusio meno mekos — vėlyvojo modernizmo, postmodernizmo srovį sukūrė, energingai pristatanti savo kūrybą Lietuvoje. Personalinė tapybos paroda Lietuvos dailės muziejuje (1988), minimalistinės kompozicijos *„Erdvės skrydis“* ties Spaudos rūmais Vilniuje (1992), *„Atsispindėjimai“* Europos centro skulptūrų parke (1995), *„Plienai dabar“* Technikos bibliotekos kiemelyje (1996), pedagoginis darbas su Vilniaus dailės akademijos Skulptūros katedros studentais (1997).

Pusės amžiaus kūrybiniame kelyje nuo Cezaniškos tapybos pereinama prie abstraktaus ekspresionizmo, konstruktyvistinių drobių, kokių, technologizuotų minimalistinių skulptūrinių objektų, šviesos instaliacijų, nuo klasikinio modernizmo — prie vėlyvojo postmodernizmo. Pastarasis dailininkės kūrybos

laikotarpis pristatomas Šiuolaikinio meno centre.

Šviesa — svarbus dailininkės kūrybos elementas. Iš tapybos plokštumos septintajame dešimtmetyje šviesa „persikelia“ į skulptūrinius objektus, dailininkė kuria pirmąsias instaliacijas. 1979 metais užtemdytą galerijos salę užpildė *„Iliuminuotų konstruktų“* kompozicijomis iš aliumininiais lakštų. Konstruktyvistinių formų sandūra akcentuojama neoninių šviesutų vertikalemis. *„Urbaitis skulptūrų serijos klajoja ant sienų, puola ant grindų, gali būti pergrupuojamos ir vėl persvietiamos įvairiausiais būdais. [...] Tos sklandžios žvilgančios formos lekia sienomis per šviesos ir šešelių plokštumas. Mūsų technologijos pasaulis čia yra parodytas kaip kintanti aplinka. [...] Šviesa padeda mums suvokti skulptūros reikšmę dabartiniame nuolat besikeičiančiame energetiškame pasaulyje“* — rašo parodos recenzijoje Gail Gelburd (Aidai, 1983, Nr. 5, p. 329). Siekdama išgryninti šviesos įtaigumą, 1980 metais dailininkė ant uždaro, užtemdyto patalpos sienų instaliavo šviesos strypelius. *„Šviesa išsiveržia pro išgręžtas skylutes ir ilgais siaurais išplovais. Tokias skulptūras vadina šviesos strypais, — sako dailininkė. —*

Elena Urbaitytė. Šviesos strypai su ratais, 1980. Aliuminis, fluorescencinės lempos, 2" x 2" x 96"

Šviesą aš laikau išraiška mūsų gyvenimo, įklijusio į paties žmogaus susikurtos modernios

tikrovės spąstus. Šviesa yra jėga žmogaus, kovojančio ankštoje aplinkoje. Aš naudoju atspindinčias šviesas, derindama jas keliose strypo plokštumose, turėdama tikslą sukelti erdvėje plaukiojantį besvorio kūno išpūdį. Šviesos strypai gali būti įvairiai sudedami į junginius taip atskleidžiant naujus erdvinis santykius ir formas“. Kintancio ritmo kontrastas tarp monotoniškų horizontalių, šaizų ištrizinių ir vertikalų taikliai atspindi prieštarą naujosios civilizacijos dinamiką.

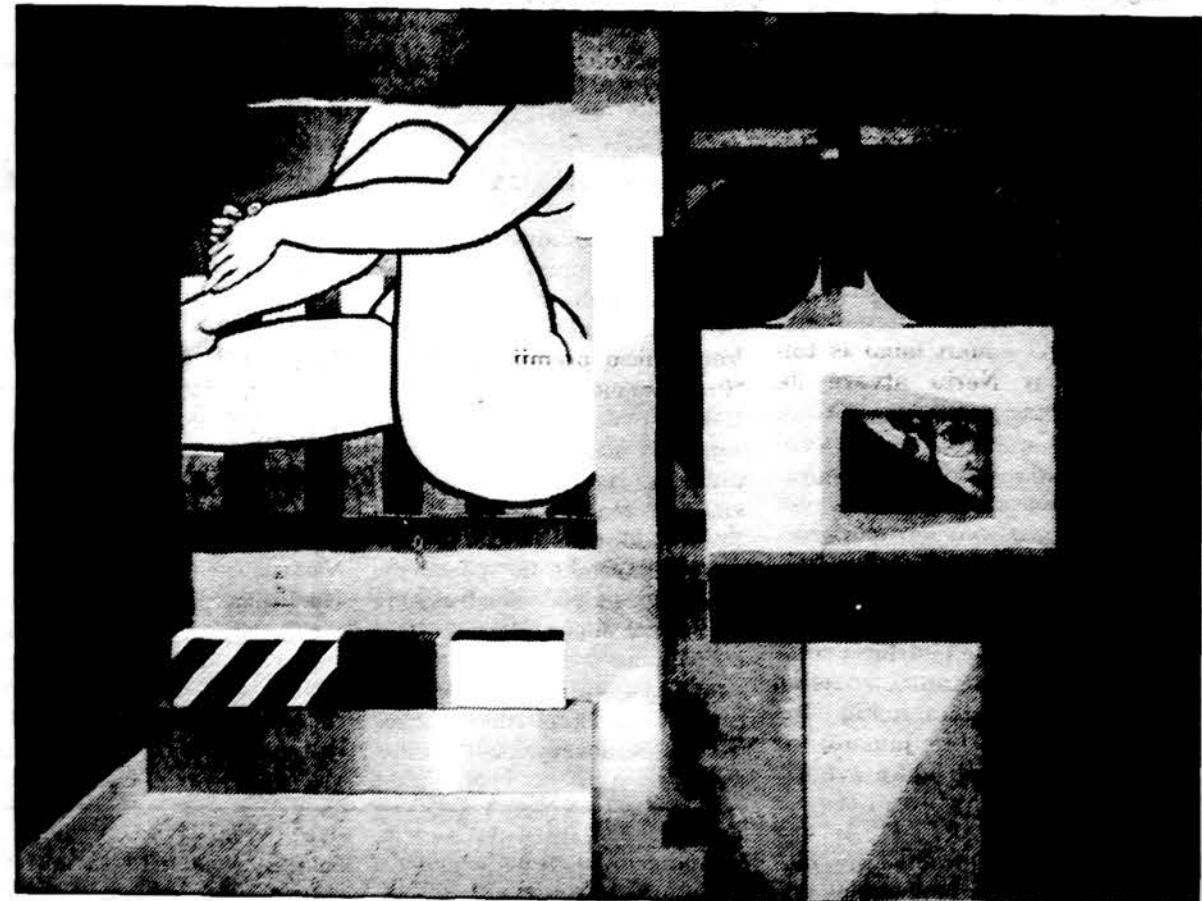
„Urbaitis kuria naują šviesos ir formos santykį skulptūroje, kontroliuojamoje geometrinėmis formų, jos objektai neegzistuoja atviroje architektūroje erdvėje kaip Flavin'o kūriniuose“, rašo kritikas Palmer Poroner (*Arts Speak*, rugsėjo 11, 1980). Vėliau abstrakčios aliumininės konstrukcijos igauna poetiškai asociatyvų skrydžio, kilimo įvaizdį: *„Saulės skrydis“* (1982), *„Šaukliai“* (1984).

Pastaraisiais metais kinta Urbaitis skulptūrinių objektų „švytėjimo“ prigimtis. Technologinius šviesos šaltinius keičia arba papildo spalva: lokalinės linijos, plokštumos, šviesos atspindžius žymintys ekspresyvių potėpių (*„Žemėškas“*, 1987). Pa-

(Nukelta į 4 psl.)

Elena Urbaitytė savo dirbtuvėje 1983 metais.

Elena Urbaitytė

Instaliacija, 1963
Drobė, aliuminis, akrilas

Vytautas Volertas

Kaip iš tikrųjų buvo

Šiuo metu esu įklimpęs aukų rinkime. Nedrįstu pas žmones pinigų prašyti, todėl, manau, suprantate mano padėtį. Jaučiuosi lyg varnos apipešiotas viščiukas, užkluptas lietaus. Lengvindami šį mane slėgiantį sunkumą, štai ir šiuo metu galite savo atmetu pinigėliu padėti.

Aukas renku draugo paminklui. Ne artimo bičiulio, su kuriuo kartu džiaugiamasi ir juokiamasi. (Apie liūdesį nei draugai, nei bičiuliai nenori girdėti.) Bet tik draugo, su kuriuo nuolat ginčijamasi. Kai šį paminklą primenu jį gerbusiems asmenims, vieni jų patraukio pečiai ir šaltai nusitebė: „Ir atsitik šitai žmogui...“ Kitų nuomonės yra aiškesnės: „O ko jam reikėjo ten karstyti?“

Ir pirmi, ir antri skuba tėti savo dienos kelią, o mano saują lieka plikutelė. Gyvo žmogaus pagarbai užtenka gero žodžio, o mirusiųjų reikalauja gražių paminklų, taigi išlaikų.

Gyvenimas visada stumdavo mudu vieną prie kito. Ir laikmės lyg švendrelė su nudžiūvusiu stuobriu kažkur pabaly. Aš buvau toji švendrelė, šiušanti ir linguojanti. Jis, stuobrys, visada rimtai kalbėdavo ir santuriai elgdavosi. Kartais atrodydavo net šiurkštus ir baugus. Jei ką įsikirdavo savo medinen galvon, net autoritetai, kuriuos pripažindavo, nepajėgdavo pašalinti iš jo makaulės. Toks buvo mano draugas išminčius. Toks buvo mano draugas kvailėlis. O gal net

genijus.

Tada mus jau laikė paaugliais. Vieną sekmadienio rytą ėjome į bažnyčią. Matas — toks mano stuobrio draugo vardas — be paliovos spjaudėsi. Neiškenčė paklausiau:

— Ką taip žiauriai spjaudai?

— Seiles, — atsakė Matas.

— Kodėl?

— Burnoje daug susirenka.

— Nuryk.

— Negaliu. Priimau komuniką, todėl skilvis turi būti tuščias.

Tuo keistu, beveik inkviziciniu metu, kurio dabar nepajėgiame suprasti, katalikams reikėdavo išpažintį atlikti ir prieš ko.nuniją nei valgyti, nei gerti. Tai bent laikai, tai bent vargelis... Tačiau apie seiles niekas nekaltėjo. Bandžiau šitai Matui aiškinti, tačiau jis nekreipė dėmesio. Siūliau net pas kapeilioną klausiti, ar aš ne tiesą kalbu, bet jis spjaudyti nesiliovė. Buvo labai gražus pavasario rytas. Žiedų kvapai mano jauną sielą kiauurai varstė ir aukštyn kele, tačiau kojos turėjo minti jo užsispyrimu nuseilintą taką.

Daug vėliau, kai artėjome prie savo vidurinių mokslo pabaigos, kažkas paskelbė apie vasaros metu organizuojamą ekskursiją prie jūros. Nebuvau jos matęs, todėl smalsumas kuteno padus. Be to, kelionę puošė fantastiškiausiomis vaizyrykštemis. Neiškenčiau ir Mato akyse sušukau:

— Butinai važiuosiu!

— Kur važiuosi? — jis dėjosi, kad nesuprasto mano nesubrendėliško susizavėjimo priežasties.

— Su ekskursija!

— Paskydelis... Kaip važiuosi ir kada važiuosi? Pagalvok prieš rekaujant. Kur imsi pinigų? Juk girdėjai, kiek ta dykduonių pramoga kainuos. Jis, matai, važiuos... Turėsi padėti tėvams darbuose, o ne kažkur tuščiai trankytis.

Taip ir pastirau nuo Mato ledinės teisybės. Iš tikrųjų kaip važiuosiu? Reikavau nepagalvojęs, kaip jis sakė. Tačiau mane labai įžeidė paskydelio epitetas. Reiškia, jo akyse buvau tik vandenėlis, gal net ne iš švaresnio šulinio ažuoliniu kiburu ištrauktas, bet baloje pasemtas.

— Iš kur taip viską žinai, išminčiau Saliamone? — pašokau. — Aš darysiu, kaip man patinka.

— Geriau daryk, kaip rimtam gyvenimui patinka.

— Kas yra rimtas gyvenimas?

— Tas! — jis durė pirštu į gatvę taisančius darbininkus, nes turbūt nieko geresnio stagių nesugalvojo.

— O man anas! — nesąmoningai parodžiau į mūsų prieky ramiai žingsniuojančius, dailiai apsidėžiusius vyrus.

— Tai fantazuok, linksminkis ir vis ieškok plačiai atvertų durų, pro kurias lengva prasisiversti. Šokinėk ir negalvok.

— O tu savo molinę galvą į sieną daužyk, kol subyrės! — rėžiau ir nuėjau.

Žinojau, kad visuose mūsų nesutarimuose Matas būdavo teisus. Pykdavau dėl to, o jo teisybė man atrodydavo juoda ir niūri. Bet ar aš buvau blogas, kad prieš komuniką nespaudžiau seilių ir norejau su ekskursija

pavaziuoti? Marga plaštakė taip pat turi savo vietą. Vis dėlto, prieš jį jautiausi paskydeliu, todėl ir bičiuliškas suartėjimas į mūsų tarpą nesiskverbė.

Vasaraėjo, praėjo. Mudu nesusitikome. Išvažiavau toliau mokytis, o Matas — įsivaizduokite! — įstojo kunigų seminarijon. Įstojo, baigė, priėmė šventimus ir atsikėlė tan pacian miesteliukštūn vikarauti, kur aš dėsciau kūno kultūrą. Taigi nieko geresnio, tik kūno kultūrą, kaip tinka paskydeliams. Retkarčiai susitikdavom ir, kaip anksčiau būdavo, tais visais retkarčiais susikibdavome. Ginčiuose stengdavomsi nusileisti, bet ne visada išstėdavom. Štai jis kartą pasiekė mane telefonu ir užsipoilė:

— Ką vakar darei? Po pietų norejau tave sutikti, bet nebuvai namie.

— Sekmadienis, su pažįstamais truputį išskylavau. Paežerėje linksminomės.

— Gal ir bažnyčioje nesilankei?

Jaučiau, kaip visas nusiplieskiau raudonumu. Tačiau telefoninio pokalbio metu mano susigėdijimo jis nematė. Žinojau, kad vakar pasielgiau netinkamai, kad štai vėl suplevesavo mano lengvabūdiškumas. Galėjau meluoti, tačiau subruzo tarp mūsų niekados neišnykusio priešiško virusas ir atrėžiau:

— Taip, bažnyčioje nebuvau, dvasiškas tėveli!

— Krykštavimai su merginomis tau yra svarbiau už maldą! — iš jo pastabos jaučiau, kad „dvasiškas tėvelis“ jį užgavo.

— Kodėl tau viskas apie mane rūpi? Sėdėk ir garbink Dievą. Juk tai tavo misija.

— Mano misija yra išganyti žmones, — toks jau iškilmingas, toks išdidus buvo atsakymas. Supratau Matą, nes pareigose kompromisų nieškojo ir visada apie jas išsi-

tardavo aukščiausia prasme. Tačiau netvėriau pykčiu, kad štai jis rengiasi mane išganyti.

— Žmoniją atpikirti buvo Kristaus misija! — atsiliepiu. — Tavo misija, šiandien esanti ir po kiek laiko nebusianti, kaip ir visų mūsų nebus, yra atpikirti patį save. Kristus turėjo apaštalus ir jį sekiojusią minią, o tu, Motiejau, turi tik zakristijoną.

— Aš ne Motiejus, aš kunigas Matas!

— Taip, esi kunigas. Bet neturi nei apaštalų, nei minios. Tiesa, aš esu minioje, bet ši minia tau nepriklauso. Melsiuosi ir krykštausiu su merginomis ir be jų. Graudus verksmai nėra būtinas gyvenimo kelias, ne kiekviena diena Gavenios diena. Žmogus yra žmogus, jo nereikia kasdien plakti ir erškėčiais vainikuoti. Vieno Kristaus kancija mus atpiko. Tad visos žmonijos kryžiuoti jau nereikia, — net pats nustebau, kad tiek daug išminties gali pagimdyti doras pyktis.

— Savo naivumu teologijos man nedėstyk! Doram žmogui kancija nėra bausmė, — Mato balsas net girgždėjo nuo susijaudinimo.

— Tai kentėk. Aš, nedorėlis, nuo kancijos begsiu.

Supratau, kad įskaudinau. Kartu tvirtai jaučiau, kad jis save jau atpiko. Atpiko su manimi bendravimo kancija. Draugai yra geriausia atgaila už visas šūnybes.

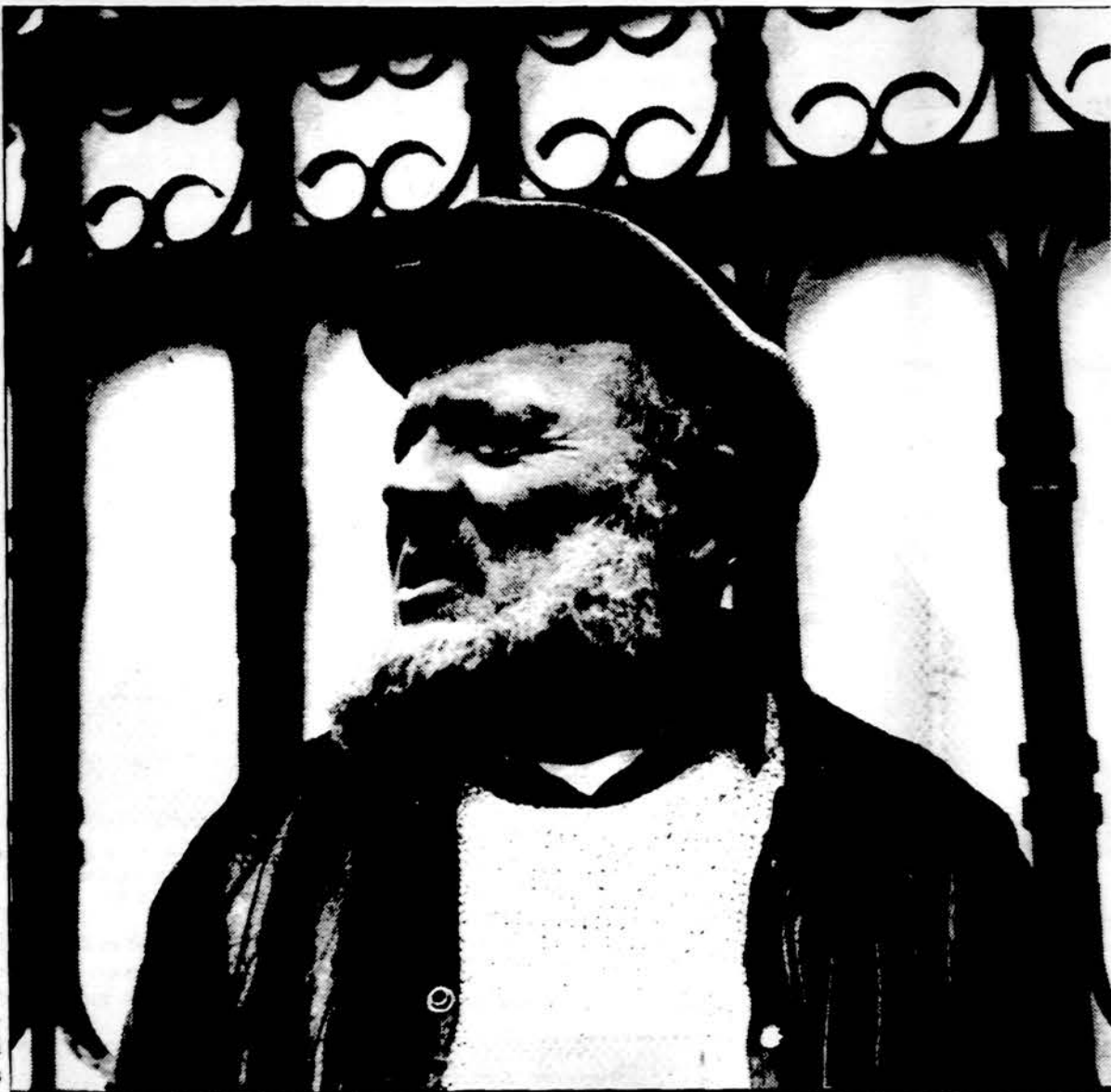
Maniau, kad po to pokalbio mūsų santykiai nutrūko ir jau niekados nesusimazgys. Bet nereikia manyti, ko nereikia. Jei mane paliesdavo kokia nors didoka bėdėlė, atpikimo iškodamas eidavau pas jį, pas kunigą Matą. Jis taip pat nevengdavo manęs pavarginti. Draugai yra vienas kitam padėti, o bičiuliai — paverkauti, paaimanuoti ir išsiskirti. Draugystė neša pagalbą, bičiulystė — pa-

Laikas, išispaudęs novelės žodyje

JUOZAS APUTIS

Ir itin abstrakčiame prozos tekste visada esti atpažinimo žymių — laiko, vietos, žmonių tipų, jų jausenos ir pasaulėjautos įvardijimo ženklų. Atpažinti keletą tokių ženklų lietuvių novelėje čia pamėginta aptariant tuos kūrinius, kurie pirmieji ir labiausiai yra įstrigę skaitytojų atmintin ir ten neišdildomai užsilię.

Vienodai ir nuobodžiai čiukšdamas plaukia prieš vandenį nedidelis garlaivis... — šitaip prasideda Jono Biliūno vaizdelis "Nemuno", tarytum skausmingas atodūsis lėtu sakinio ritmu skimbtelejės galbūt visos basimosios lietuvių prozos kamertoną. Ne tik sakinio. Toliau parašyta: "Ta plati upė, kuri, vingiuodama be galo, kiekviename žingsnyje maino savo pavaldą; tie jos aukšti žaliuojantieji miškai ir pievomis krantai — tai ne kaleidoskopas, bet gyva prigimtis (mano pabraukta — J. A.), neapsakomai už aną gražesnę". Ar ne Simono Daukanto žvilgsnis ir mintis pažadino Jono Biliūno sielos muziką? Toliau vaizdelyje pagauname ir tokį aprašomojo laiko matmenį: rašančiojo ir garlaiviu plaukiančiųjų žvilgsnio horizontų artumą; Nemuno vanduo čia labai išdidinamas ("O platus galingas Nemunas romiai ir iškilmingai plaukia vakarų šalį..."); šio amžiaus pradžios naujųjų inteligentų sielajomiai užuomazgas, kad išėjo, kad apleido gimtąjį lizdą: "O vyrai iriasi ir iriasi. Ir taip ištisas dienas, nakvodami šaltėje ir lietuje, šildydami tik prie savo mažų ugnelių ir katilėlių. O galbūt labai iš toli šventatai ir Neriu atvarė jie tuos sielus Nemuną; galbūt tat mano matyti ar pažįstami žmonės, arba net kaimynai, kuriuos jau seniai apleidau, bet kurių atsiminimas dar tebegyvena mano mintyse" (mano pabraukta — J. A.). Toliau — gal pati ryškiausia laiko žymė: vienoje prieplaukoje į garlaivį sueina būrelis muzikantų, rusiškai dainuojančių kažin kokią "ka-reivijų dainą, be jausmų ir prasmės". Šit toji laiko žymė — studentė jų paprašo ką nors padainuoti lietuviškai: "... ir visi trys pradeda dainuoti apie 'monopolį'. Tat paprasta naujos formacijos dainuška, be dailės ir gilių jausmų, kurioje autorius

Juozas Aputis

Džojos Barysaitės nuotrauka

Juozui Aputiui — Antano Vaičiuliaičio premija

Birželio pabaigoje Vilniaus pedagoginio universiteto lietuviškos fakulteto rašytojų Juozui Aputiui buvo įteikta Antano Vaičiuliaičio premija už novelę "Pro memoria" išspausdintą 1996 metais Lietuvos rašytojų sąjungos mėnraštyje *Metai*. Šią premiją įsteigė Vaičiuliaičio žmona Joana Vaičiuliaičienė. Premija skiriama kas dveji metai. Kam atiteks šis apdovanojimas, sprendžia Washington'e gyvenanti Joana Vaičiuliaičienė ir Vilniaus pedagoginio universiteto lietuvių literatūros katedros profesorius Alberto Zalatorius vadovaujamas komitetas.

išdėsto savo nuomonę ir lengvą sodietų tikėjimą 'monopolio' geradarijėmis, giria jį, kol dar, žinoma, nemato, kad tas 'monopolis' tik nauja žmonėms sunke-

si Antano Vaičiuliaičio premija — antoji. Pirmąją prieš dvejus metus gavo prozininkas Romualdas Granauskas už novelę "Su peteliške ant lūpų".

Kadangi Joana Vaičiuliaičienė pati negalėjo atvykti į Vilnių, premiją Juozui Aputiui įteikė Antano Vaičiuliaičio sesers dukterė Zita Rimkuvienė. Laureatui buvo įteiktas malonus Joanos Vaičiuliaičienės ir dukrų laiškas. Nuosirdžiai pasveikinusi laureatą, laiškė Joana Vaičiuliaičienė rašo: "Džiaugiuosi ir dėkoju Jums, mielas laureate, o Antano žodžiais jo 1988 metų 'Užrašuose' — besišypsantis Juozas Aputis, man visados bran-

gybas vyras. Dėkoju už šią novelę ir už kitas... — už praturtinimą lietuvių novelės. Linkiu Jums sveikatos, našių valandų ir tokių šviesių išgyvenimų, kaip aną atmintiną 1988 metų dieną Katedros aikštėje, lyjant Joninių lietuvių, abu su Antanu (buvo!) susiglaudę po Jūsų skėčiu, giedant Lietuvos himną."

Juozas Aputis nuosirdžiai padėkojo už jo novelės įvertinimą. Ta proga jis tarė žodį, kuris čia spausdinamas. Pagal tradiciją šis laureato žodis spausdinamas ir žurnale *Metai*.

Algimantas Antanas Naujokaitis

reikius modeliuoja studentė! Ir šit: "Broliai dainuoja liudną... apie gegutę, žalioji girioji kukuojančią, vargelių rokuojančią; (Nukelta į 4 psl.)

Iš Annette von Droste-Huelshoff poezijos

MENULIO PATEKĖJIMAS

ŽOLEJE

Parimus ant balkono groty tykiai,
Taip laukiau aš tavęs, šviesa mieloji.
O virš manęs lyg ledo koks kristalas
Ištirpęs plaukė sau tamsia padange.
Ramiai nutįsęs ežeras glūdejo —
Lyg biro perlat, debesys pravirko.
Taip bedulksnojančią sutemus,
Kaip laukiau aš tavęs, šviesa mieloji.

O ramybe, o laisve žolėj,
Pilnoje širdžiai mielojo kvapo,
Lyg skandintų ją potvynio vilnys,
Debesims žydrinė nubanguojant.
O pavargusių galvų tau supa
Lyg juokas, iš aukšto nukritęs,
Ir balsas mielas aidis ir laša
Lyg liepos lapas ant kapo.

Buvau aukštai, prie liepų pat viršūnių,
Giliai nusvirus jų šakom, kamienui.
Žiogelių muzika aidėjo lapuos,
Žeravo šv. Jono vabalėliai,
Ir vartėsi žiedai pusiau miegūsti.
Man rados lyg širdis į uostą irias,
Širdis, pilna ir laimės, ir kančios,
Ir praėjies jau nebegrįžtančių vaizdų.

Ir kai tie, kurių tu netekai,
Tavo varganą širdį prakalbinsi,
Kai kiekvienas ima tykia alsuoti
Ir tau užvertas blakstienas sujūdin:
Mirus meilė, miręs džiaugsmas, miręs laikas,
Kas buvo brangiausia, į pelenus virsta,
Su aidu baugiu susilieja,
Lyg su varpeliu, pajudintu vejo.

Tamsa pakilo, veržėsi šešėliai —
Kur tu esi, šviesa pasiūlgtoji? —
Jie veržė ten lyg nuodėmingos mintys,
Ir rados, kad siūbuoti ima dangūs.
Užgeso šv. Jono vabalėliai,
Iš lapų žemėn leidosi žiogeliai,
Tiktai vis kyšojo kalnų viršūnės,
Tamsoj lyg ką nors teisti pasiruošę.

O valandos greitos, greitesnės jos
Nei spindulys ežerui pabučiuoti,
Greitesnės nei lekiančio paukščio giesmelė,
Kuri perlais krinta man iš dangaus,
Greitesnės už vabalėlio blyksnį,
Kai saulės taku jisai lekia,
Greitesnės už paspaudimą tos rankos,
Kurį paskutinį kartą gal spaudėm.

Ir sušlėmėjo šakos man prie kojų,
Lyg kad išpėtų, lyg mirtis artėtų.
Pakilo aidas ten toli iš slenio,
Lyg miniai užaujančią prieš tribunolą.
Lyg ten stovėtų mirti pasmerktasis
Su sielvarto suvarstyta širdim,
Taip vieniša del kaltės ir kančios.

O dangau, duok tu man tiktai
Tą vieną: paukščio giesmės padangę
Sielą, kuri draug su ja lėktų,
Šykščiam spinduliui mano rūbo
Kraštelį spalvotą ir mirgantį,
Šiltą ranką kiekvieno paspausti
Ir laimę kiekvieną sapne pamatyti.

Vertė ALFONSAS TYRUOLIS

Iš karto vilnys lyg pasidabravo,
Iš lėto pakilai, šviesa lauktoji,
Kalnų viršūnės palietė tu tykiai,
Ir grėsęs rūstis švelnumu pavirto,
Ir baugios vilnys emė lyg šypotis.
Sakelėse lašai išsyk susipindo,
Kiekvienas lašas priminė langelį
Teviškį, jame beįsibint šviesai.

Annette von Droste-Huelshoff (1797-1848) — nuo literatūrinio savo meno srovų atėjusi, 19 amžiaus vokiečių poetė, Muenster, Westphalien, katalikų augintinė. Nuo jos gimimo šimt metų. Jos gamtai artimai poezijai būdingas epikumas, išraiškos realumas, kalbos skambumas ir tikslumas. Kurį laiką ji gyveno barono Lassberg pily Meersburg, prie Bodeno ežero. Ten ji galėjo susipažinti su Lassberg'o ir naująją vokiečių kalbą išversta austrų poeto Schöndoch poema "Lietuvos karaliaus krikštas" (iš 1377 metų). Toji poema Vakarų Europoje plačiai garsino Lietuvos vardą. Annette von Droste-Huelshoff toji pily turėjo progą susipažinti ir su kitais vokiečių poetais, kurie domėjosi lietuvių dainomis ir pagal jas kūrė savo poeziją. Savo gyvenimu ir kūryba ji gan artima amerikiečių poeti Emily Dickinson.

Menuli, man tu kaip vėlyvas draugas,
Kurs vargšui šviesą primena jaunystę,
Kurs blystančią atsiminimų puokštę
Meilungui atspindžiu žavai papuošia.
Ne saulė tu, kur žavi, bet ir akina,
Ji plaukia ugnyje ir skęsta kraujui.
Tu kaip paliegiuiam poetui eilės,
Nors tolima, bet maloninga jam šviesa.

guodą. Draugystę remdamasis, kunigas Matas pasiskundė:

- Mane persekioja šėtonas.
- Čia dabar... Koks šėtonas?
- Tikras tikriausias!
- Gal piktos mintys ar abejonės vargina?

Gink jas šalin.

— Ne pasakėk tau seku. Kalbu apie fizinį šėtoną, su kūnu ir šėtoniškom galiom.

Ir pradėjome ginčytis. Aš tvirtinau, kad šėtonas yra tik dvasinis nusiteikimas, sielos nuosmukis, o jis net pykdamas ilgai aiškino savo teoriją. Šėtonas esąs realus, labai galingas, net su Dievu besirungiantis, galintis pareikšti bet kokio gyvio formą. Ir teologai panašiai sako. Nuo pasaulio sutvėrimo blogis, tai yra šėtonas, maišas Dievo planus. Kol tasai bjaurybė visiškai pralaimės, dar daug šimtmečių praeis. Šiuo laiku jis esąs labai stiprus ir Matą puolęs žmogaus pavidalu.

— Nesakyk ilgų pamokslų. Ar neužtenka vienos geros minties? Jūs kalbate tuščius žodžius, kalbate nuoboduli, kad žmonės pamirštų viską, ką kalbėjote. Leisk žmogui galvoti kelis žodžius įsidėti ir apie juos pagalvoti. Del tavo šėtono... Parodyk jį man! — užsispyriau.

— Ateik šėta valandą mišioms ir pamaty-

si.

— Šėtonas lanko mišias? Ir dar taip anksti? Eik sau...

— Pamatysi.

— Kaip jis atrodo?

— Iš karto pažinsi, ilgai žvalgytis nereikės.

Pratęs prie jo keistenybių, nuejau ieškodamas šėtono ir tikėdamasis linksmos pramogos. Rūgavau, kad reikia anksti keltis. Bet kai susimerkiau su vos patekėjusia pavasario saulute, kai švilptelėjau, atsiliepdamas kaž-

kokio dykduonio paukščio giesmei, žingsniavau vikriai ir smagiai. Nuotaika šiek tiek apsidebesiavo prie bažnyčios, kertant senų kapinaičių kraštelį. Kapinės man visada atrodydavo lyg žmonių sąvartynas.

O bažnyčioje — koks nuobodulus... Prie altoriaus mano draugas kunigas Matas, sąžiningas, pamaldus, neabejotinai tikras kunigas, pirmuose klaupuose keli nusėję žmogeliukščiai, kuriems miego gali visai nebūti, ir — sunku akimis tikėti — kažkokia gražuole. Žinoma, ta moteris gražuole gal tik todėl atrodė, kad tarp senutelių yra gražus kiekvienas jaunas žmogus. Jokio šėtono, jokio pikto dvasių. Kaip jos tokioje nuobodybės, kai lauke tvsėjo pavasario rytas, galėtų išverti? Velniai, kaip ir mums visiems, smagi gamta turbūt yra malonesnė už jauno kunigo sielą.

Po mišių šventoriuje palaukiau savo draugo, į kleboniją susirūpinusio keliavusio, ir tyliomis, kad neatkreiptų kitų dėmesio, papriekiaštavau:

— Kodėl iš manęs šaipaisi... Jokio šėtono bažnyčioje nebuvo. Norėjai paerzinti ir anksti iš lovos išversti?

— Nebuvo? O ta?

— Kas ta?

— Nesigink, kad nematei. Ir aklas ją pastebi. Skiriasi iš visų žmonių.

— Jauną moterį šėtono vadini?

— Merginos bažnyčiose anksti nesilanko.

O šis akimis taip į kunigą įsikabina, kad net prakaitas mane išpila.

Supratau! Širdyje net plyšau iš juoko, tačiau jam neparodžiau jokios pašaipės.

Mano draugužis Matas, šventas kunigėlis, kokių jį visada laikiau, bijo šėtono. Galingas tas nelabasis, toji gražuolė. Galėtų suvystyti

ne tik jauną kunigą, bet ir senus pastorius, barzdotos popus, gudragalvius rabinus.

Norėdamas pratęsti savo pramogą, užklausiau:

— Atsikratyti nebando? Pavyzdžiui, kryžiumi iš tolo peržengti, švęstu vandenėliu pašlakstyti...

— Bandžiau, bet neveikė.

— O šventais dumeliais smilkinai?

— Smilkalus pamiršau.

— Na, matai... Pamėgink. Ar tai pikta dvasia kiekvieną rytą į tavę spoko? Ateičiau pažiūrėti, kas dės, kai pradėsi ją rukti.

— Rytą pamėginsiu, — ryžosi Matas.

Anksti keliausi ir bažnyčioje eju su viltimi, kad vel galėsiu slapta pasišaipyti iš Mato ir šėtono santykių. Tai man atlygins už visus jo pranašumus, kurių šešėly vystėsi mūsų draugystė.

Jis, matyt, jau buvo gerai smilkynę įkūrenęs, nes kai ja nuo altoriaus švystelėjo, per bažnyčią nusirito didokis debesėliai. Pakvipo visi kampai. O šėtonas, ta gražuole, pašoko ir baisiai čiudėdama išbėgo iš bažnyčios. Pastirau! Tai reiškė, kad Matas vel buvo teisus. Šėtonas — tikras šėtonas, o aš, paskydelis, iš savo draugo šaipiausi, teologijai prieštaračiau... Kodėl taip dažnai mano galvoje atsiranda burbulų?

Susigėdęs nuskubėjau namo ir nežinojau, ką Matui sakysiu, kai jį vel kada susitiksiu. Bet tą patį vakarą mane ir visą miestelį prislegė baisi tragedija: jaunas, doras kunigas Matas buvo rastas negyvas. Gulėjo jis bažnyčioje ant grindų, rankomis apglėbęs milžiniškos angelo statulos kojas, galvą pasakandinęs kraujuje.

Visas nutirpau. Tai buvo šėtono kerštas! Kadangi ir aš tame šmoksle prieš piktąją

dvasią aktyviai dalyvavau, manęs taip pat laukė panašus likimas.

Truputį ramino Mato laidotuvių dieną sužinotos mirties aplinkybės. Tačiau ir dabar nesu tikras, kokių ženklų nelabasis pažymėjo mano gyvenimą. Žinančiųjų pasakojimai apie tą nelėmtą dieną buvo nesunkiai suprantami, tačiau baimės vis tiek neatsikračiau.

Klebonas, išgirdęs apie nelabąjį vargą iš bažnyčios, po pusryčių užkalbinęs kunigą Matą ir prašęs, kad ankstyvoje misiose smilkalų nenaudotų. Paprastos mišėlės ir švętruojanči smilkynė... Gražu, kad vikaras besistengias bažnyčioje iškilmingumą pabrėžti, bet ne visiems šitai tinka. Naujoji miestelio mokesčių inspektorė, gležna ir tiek pamaldi, kad be bažnyčios nei dieneles nepraleidžianti (aciū Dieviui, kad jis čia tokią atsuntęs), esanti liguistai alergiška kvapams. Ji net nuo žmonių besilaikanti atokiai, kad jos neerzintų svetimas prakaitas ar koks imantresnis muilas. O Matas smilkalus užkūrens... Ir šiaip jau moteriškai bažnyčioje nenusisekė. Lange, po kuriu kabo paskutinė Kryžiaus kelių stoties, yra iškritęs vitražo gabalėlis. Gal pats iškrito, o gal ir paaugliai išmušė... Ir sutverk taip Dieviui paukštį, kad paukštis viską apžiūri ir viską mato... Taigi per tą langą mažą skylę bažnyčion landžiojas ir vaikus peris. Nelaimingas atsitikimas, ne kas kita, kad tai inspektorėi, kai meldėsi prie Kryžiaus kelių stoties, negražus paukščio daiktas ant nugaros užkrito. Tegul kur bala ta paukštis... Menka, žinoma, nelaimė, bet kai dar tie smilkalai šyrty...

Nenaudok tą jų daugiau, nei įsivedinėk naujenybių, — prašė klebonas. — Suprantu, kad jauni žmonės vis ieško ką nors pakeisti, bet gal kitur pasizvalgyk. O del to paukščio...

Pasakysiu zakristijonui, kad paimtų ilgą kartį ir lizdą iškrapštytų.

— Palaukime, kol mažiukai išskris, — susirūpino mano draugas Matas, jaunas kunigas, paukščių ir visų kitų gyvių užtarėjas. Jis, matyt, kartu ir džiaugėsi, kad šėtonas galėjo būti netikras šėtonas, tik apsimetėlis.

— Su tuo laukimu, matai, toks dalykas... — nepritare klebonas, senas kunigas, kurio mielaširdingumo jausmas jau buvo atšipintas amžiaus. — Ateina atlidai, visą bažnyčią užpildys žmonės, todėl paukštis gali ne vieną iš viršaus negražiai palaiminti. Geriau bus, jei tą lizdą išnaikinsime.

— Paziūrėsiu, gal ką nors kita galima padaryti, gal kokią lentą žemiau lizdo įtaisyti, — kalbėjo jaunas kunigas Matas. — Lenta tuos negerumus sulaukytų.

— Kaip įtaisyti? Lizdas labai aukštai, — bugštavo klebonas, jau pagyvenęs kunigas.

— Leiskite pažiūrėti, klebone, šiandien zakristijonui dar nieko nesakykite.

— Žiūrėk, laiko turi. Man nei šilta, nei šalta. Žiūrėk, — toks malonus buvo klebonas, bažnytinio paukščio priešinys.

Taigi Matas išsirengė žiureti. Turbut lipo kopečiomis, turbūt krito, nes ir kopečios gulėjo ant akmeninių bažnyčios grindų su dviem lužusiais skersiniais.

Nežinau, ką galvoti ir ką sakyti. Niekam nedrįstu tarti, kad mano drauga Matą nuzudė šėtonas, nes visi iš manęs šaipytųsi viešai ir slapta, kaip aš iš Mato šaipiausi, apie šėtoną pirmąkart išgirdęs. Tačiau dažnai taip pagalvoju ir baiminuosi dėl savo likimo. Maišoti visokiausios mintys. Nei jas priimu, nei paneigiu. Jo kapo be gražaus paminklo palikti negaliu. Todėl nuolankiai prašau — supraskite mano padėtį.

Laikas, įsispaudęs novelės žodyje

(Atkelta iš 3 psl.)

apie mergelę, rūtų daržely ver-
kiančią, savo berniolo nesula-
kiančią...

Šitai skaudokai idilei meno
psichologijos prasme reikia ir
kitokių spalvų. Reikia sūrumo,
negražumo, sukretimo. Bet ne
vien tik dėl meno psichologi-
jos — kitaip turi suskambėti ir
aprašomasis laikas: garlaiviję
pasirodo jaunutė mergina, ku-
rios išvaizda rodo, kad ji "yra ne
tik mačiusi vargų, bet jau pati
patyrusi ir netikrosios meilės
vaisių". Moteris, kuriai mergina
įdave obuolį, meta ji į upen: "Ne-
noriu nuo jos obuolių priimti:
tat paleistuvė ir užsikretusi, —
atsako pašnabzdžiomis moteriš-
kė, bet tokiu balsu, kad visi aplin-
kui tū girdi". Vaizdelio pa-
baiga tokia: "Nenoriu ir nedrįs-
tu eiti paskui ją, pažūrėti, kur
ji kaip ji nakvos, pas ką ir kaip
ji čia gyvena Kaune, ką dirba ir
kokia baidi be pasigailejimo ga-
lia ją prie tokio gyvenimo pri-
vertė. Pagaliau ar būtų iš to
kokia nauda?" Jonas Biliūnas
čia sužadina dar vieną balsą,
vėliau aidėsiantį lietuvių nove-
listų puslapiuose, ieškančiuose
sąžinės ir moralės normų dar-
nos su gyvenimo, lemties paki-
šamomis normomis.

Išėjimas iš namų, kitokio pa-
saulio ilgejimas, šeimos ži-
dimo šiluma ir už to židinio ribų
tykantys pavojai aukso saki-
niais ir vaizdais išrašyti Petro
Cvirkos "Cukriniuose avinėliu-
se". Po Jono Biliūno "Kliu-
džiau", "Brisiaus galas", "Nemu-
nu" šis Petro Cvirkos kūrinys
buvo ir turbūt tebėra tobuliausias
lietuvių novelistikos išdir-
biny, atkasęs ir išraiškę mūsų
krašto žmogaus, lietuvių kai-
miečio sakykime archetipinį pa-
vidalą, laiko tėkmės jau meta-
mą ir artėjantios civilizacijos po-
tvynį. "Cukriniuose avinėliu-
se" kalbama apie vaikus, apra-
šomos jų fantazijos. Šitoks pa-
veikslėlis, regis, yra tikras šio
amžiaus pradžios "lietuviško"
laiko inkliuzas: "Seniai mus vi-
liojo tolimas vėjinis malūnas,
kurio sparnai sukosi už lygu-
mų, ir vakarus. Mes niekad ne-
buvome ir mieste, apie kurį tiek
daug svajojome. Simulaks
sprendė, kad mieste galima
pirkti ko tik nori, ko tik širdis
geidžia. Nuo namo ant namo
ištiestos virvės, o ant jų suka-
binetos bandelės, riestainiai ir
dalgiai" (mano pabraukta — J. A.).

"Su plieno dalgii ant peties..."
— ar ne šitai kadaise dainavo
vienas tipiškuju lietuvių pavi-
dalų Paulius Širvyas?

Už Jono Biliūno Niūronių, Pe-
tro Cvirkos Veliuonos jau tven-
kesi naujųjų laikų pavidalai, ju-
dino tą ant virvės pakabinatą
dalgį, artinosi žvangančia gele-
žim, skepsio knygų puslapiams,
sielos sprogdinimais.

Jono Biliūno "Nemunu" jau
treji metai buvo parašytas, kai
gime Antanas Vaičiulaitis, ku-
ris, tapęs rašytoju, savo novelės
"Pelkių takas" pradžioje įdėjo
tokius Rainer Maria Rilke žo-
džius:

*Wer jetzt stirbt irgendwo in
der Welt,
ohne Grund stirbt in der Welt*

*(Kas dabar kur nors pasaulyje
miršta,
miršta pasaulyje be priežas-
ties)*

Pasirinktas motto kalba
apie truknejančią pasaulį, kurio
ivykiuose sunku išvėlyti kokio
nors prasmingumo. "Pelkių ta-
ko" herojus Matas Mateika yra
atvykęs iš miesto į kaimą (at-
virkštinis kelias, jei prisimin-
sime Biliūno "Nemunu" ir Cvir-
kos "Cukrinius avinėlius") kirs-
ti miško. Atsimename, ką rašė
Jonas Biliūnas: "Tie jos aukštį
žaliuojantieji miškai ir pievo-
mis krantai — tai ne kaleidosko-

pas, bet gyva prigimtis". Nau-
jiesi laikai, palikę kelmutoją
Anykščių šilę, pamažu ruošia
civilizacijos potvynį ankstiau
minėtam lietuviui ir jo aplinkos
pavidalui. "Matas Mateika pas-
kutini kartą smogė kirviu į ka-
mieną ir pridėjo ranką prie kak-
tos. Jis žvelgė aukštyn, kur
temstantiam dangui pušis sto-
vėjo išdidi ir liekna, su snieguo-
ta viršūne. Jis pasitraukė prie
kitų darbininkų".

O toliau sakoma taip: "Pama-
žu gulė snaigės ant šakų. Jis
akimis permetė visą medį.
Ūmai nusigriebęs pasibruko kir-
vį su pjūklų po pažaste. Tiesiai
per kelmynus kūrino į kaimą.
Kur tik akys siekė, visur jis
regėjo sugulusias eiles pušų ir
eglių, begalinę srovę rudų ir sa-
kuotų rastų. Jis mąstė: 'Koks
naikinimas! Koks naikinimas!'"

Naiviai protestuodamas prieš
tą atsiritančią naikinimo ban-
gą, herojus išdidžiai ryztasi gri-
ovimo ir naikinimo darbe neda-
lyvauti. Žmoguje atbunda ta Jo-
no Biliūno suvokta gyva gamtos
prigimtis, ją naikinti Matui Ma-
teikai per skaudu. Jis nutaria
mesti darbą, grįžti į namus, į
miestą. "Jis norėjo dar kažką
tarti, bet jo lūpos ėmė vapsėti
kaip žmogui, kuriam graudu
kalbėti, ir žodžiai užduso".

Šitai Antanas Vaičiulaitis nu-
sako keisto, sakykime bilioniš-
kojo garlaivio keleivio, pasiry-
želio atstatyti sielos harmoniją,
boseną. Tą harmoniją jau aiš-
kiai ardo naujieji laikai, grasi-
niantys griovimais. Mūsų aki-
mis žiūrint, tas laikas jau labai
tolimas, ardytų, grasinimų ir
gąsdinimų jau būta daug bai-
sesnių, tačiau šioje Antano Vai-
čiulais novelėje jau užčiuopta
tų blogybių pradžia. Beje, čia
taip pat pasigirsta ir svetimy-
bės motyvai, skambėjus Jono
Biliūno vaizdelyje, kai studentė
prašė, kad muzikantai padai-
nuotų lietuviškai. Kai su ūki-
ninku, pas kurį apsiėjo, Ma-
tas pakalbėjo apie senoviškus
žmones, novelės herojus ištaria:
"Kaip tie medžiai, kuriuos sveti-
mi (mano pabraukta — J. A.)
kerta". Ir toliau ūkininkas sako:
"Skaidu žiūrėti, kaip jie naiki-
na". Tačiau tasai naikinimas
prieš tą beprasmią naikinimą
arba naikinimą, kurį yra nu-
sakęs minėtas Rainer Maria
Rilke, yra tikrai mažytis grū-
delis: Mateikai reikia pereiti
pelkių taku, kuriame pilna viso-
kių pavojų — nuklysi nuo žmo-
nių išminto tako — ir nugarmėsi
į liūną. Be to, galima papulti
tiesiai į glėbį svetimam kareivi-
viui sargybiniui. O jau atėjo ir
naktis, ir "juoda debesų siena
jau buvo pakilus ir stūmėsi
prie mėnulio, šalto ir bailaus to-
se erdvėse". Šiame šurpiame
pelkių tako pasulyje priešais
Matą Mateiką pasirodė senutė,
"amžiaus prilenktą prie žemės".
Kai Matas paklausia, kur ji taip
velai eina, ji atsako einanti
namo, o "Dievuliui niekad os
nera vėlu". Ji pasisako einanti
iš miestelio, o tenai palaidojusi
dukra. "Dievuliui niekad os ne-
velu; dukterį pasiėmė, o motiną,
sako Jis, paskui rasiu". Taigi —
senutė eina iš ten, kur svetim-
dvasia! Bet Matas juk bėga
iš ten, kur dvasia svetimai jam
ir kur grįžta senutė! Štai tas
prieštaras lieptas, ant kurio
turi prieštaravimai susidurti.
Novelėje sakoma: "Matui buvo
graudu prieš tą jos tiesų žvilg-
nį ir švelnius ramybės žodžius".
Pabrauktas žodis reiškia svar-
bų Antano Vaičiulais novelis-
tikos momentą: skeldėjantįme
naujųjų laikų pasaulyje žmogui
vis dėlto yra atrama: Viešpaties
paveikslas. Todėl ir senutė "at-
rodė jam tokia didelė ir galinga
su taja į sniegą tvirtai įsmeigta
kaip kokio vyskupo lazda". Kai
dar sušnekama apie svetimuo-
sius ir jų nešamas nelaimės,

novelės tempo vis didėja, ver-
žiamasi į finalą — pamanės, kad
prisipaudo prie seno gluos-
nio, Mateika užtaikė tiesiai ant
svetimo sargybinių. Novelė bai-
giama šitai: "Mateika vandenį
plėšė kareivio rankas nuo sa-
vęs. Bet sargybinis laikė jį tvir-
tai, prisipaudo kaip sūnus
prie tėvo, ir gramzdino abu gi-
lyn ir gilyn, kol paskutinis bur-
bulas mušė jiems iš gerklių".

Palyginti nedaug ratų apsisu-
ko laiko vežimas, ir štai kokiais
paveikslais virto anasai Jono
Biliūno žvilgsnio užkudytasis
skilinėjantis žmogaus gyveni-
mas (vos ne idilėje šmestelėjus
paleistuvės veidas — blogio sek-
la). Svarbu čia dar vienas daly-
kas: Antano Vaičiulais novelė-
lėje pelkių taku eina ne vien ti-
kroviškasis laikas, bet jau ir
kultūros pažadinta styga, ver-
čianti novelės gyvenimo atspind-
žius modeliuoti, kurti lyg ir
antrinį to gyvenimo pavidalą.
Šioje novelėje Antanas Vaiči-
ulaitis gyvenimą bus sumodelia-
vęs pagal Rainer Maria Rilke's
kodą.

Laiko inkliuzai lietuvių nove-
lėje! Kokie ir kaip jie įsispaudę
velesnių metų bėgime? O pa-
matėme juos Romualdo Gra-
nausko novelėje "Švelnumas",
kur svetimumo šaltis taip įsi-
spraudo į gyvenimą, kad jam
parodyti reikia pasitelkti šunį —
jis yra šios Granausko novelės
herojus. Po to — žinomieji "Duo-
nos valgytojai", kur ant klevo
lapų iškepta duona reikalinga
tikai nueinantiesiems, jaunieji
jau nebetino, kam ir kodėl gyve-
na — toks tas gyvenimas sveti-
mas, primestas, nesavas.

Jeigu būtų galima sudėti į ko-
kį nors prietaisą atmintin tvir-
tai įstrigusias lietuvių noveles
ir jas kartu peržiūrėti, ekrane
amatytume ryškų laiko pavi-
dalą — liūdintį, sergantį, tylintį.
Čia pamatytume Jurgio Savic-
kio, Igno Šeiniūso, Stepo Zo-
barsko, Kazio Jankausko, Anta-
no Škėmos, Jurgio Jankaus įly-
dytus novelių inkliuzus, čia bū-
tų socializmo žmogiškojo veid-
to teigiančios Mykolo Sluckio
novelės, Romualdo Lankausko
"Lapkrėčio rūkas", A. Sprindžio
"Varnos traukia", Vlado Dau-
tarto "Pokalbis su upokšniu",
Jono Mikėlinio "Akis", Sau-
liaus Šaltenio novelė "Bėgi-
mas" (tuometinės jaunosios ra-
šytojų kartos balsas: vėlinio so-
cializmo propaguojamas mela-
gingas didžiųjų statulas, smelkiamas
ir tikrąjį žmogišku-
mą!), A. Pocius "Sieno veži-
mas", Bitės Vilimaitės "Ilgesys",
Emos Mikulėnaitės "Rudas
meškinukas", B. Radzevičiaus
"Šiandakt bus šalna", Ramūno
Klimo "Paukščių lesinimo šven-
tė" (kur nedaug "fizinio" istori-
nio laiko, daugiau — to laiko
minties, įvairiaplanio regėjimo),
Petro ir Povilo Dirgelų
"Amžinas aukuras", Leonido Ja-
cinevičiaus "Miestas didelis —
mažas", J. Glinskio "Pasiklausk
čzerelio", V. Brazausko "Sieno
kvapas", R. Gavelio "Gimimo
diena", V. Zaikausko "Muzikan-
tai", D. Mušinsko "Dvi novelės
apie Munkų", V. Narbuto "Ru-
denį, saulei švietiant", Jurgos
Ivanauskaitės "Pakalnučių me-
tai", V. Morkūno "Plyšys", Z.
Čepaitės "Senis ir sušalusios
žąsys", Eugenijaus Ignatavi-
čiaus "Chrizantemų autobuse",
A. Ramono "Pailgas geltonas
debesis", B. Jonuškaitės "Trys
apsakymai apie Martyną", H.
A. Čigriejaus "Pirstinės", V.
Juknaitės "Stiklo šalis", Š.
Šimulyno "Dyzelis" ... Dar at-
minty švystelį jau nebe visas
korinys, o atskiros detalės, la-
kus sakiny, gražus jausmas,
išminties kristalas. Atiū novelėi
už laiko atspindinimo antspaudus
jos puslapiuose.

Atiū, bet... Kur atspindžiai iš-
to meto, kai kaimuose ir mies-

Kazys Bradūnas Poezijos pavasario šventėje Vilniaus universiteto Sarbievijaus kieme.

Arnoldo Baryso nuotrauka

Knyga apie žemę ir dangų

(Atkelta iš 1 psl.)

rinką spraudžiasi visokių maža-
raščiu išievių guirėle su savo
rašliava, Bradūnas yra pasida-
vęs mūsų akyse, tarytum koks
išievis Garbės Konsulas, Ypa-
tingas Igaliojimas ir panašiai,
tikrai reprezentuojantis išievi-
jos kūrybines aukštumas.

Formos atžvilgiu Bradūno po-
ezija nepasitiki gudravimais.
Jo eilėraščiai trumpi, minia-
tiūriniai, neretai poros keturei-
lių. Nobelio premijos laureatas
Josifas Brodskis yra tvirtinęs,
kad "Niekas kitas taip neapnuo-
gina poeto silpnųjų kaip klasi-
kinė eilėdara, ir todėl jos visu-
tinai baidomasi. Parašyti dveje-
ta eilučių taip, kad jos skambė-
tų nelauktai, kad neatsiūktų
sąsaulom su kieno nors kito ei-
lute ar nesukeltų komiško
efekto, girdi esą nepaprastai
komplikuota". Negalėčiau nei
užgintyti tokios nuomonės, nei
jai pritarti. Sakyčiau tik tiek,
jog man neatrodo, kad Bradū-
no posmuose būtų jautiama rit-
mo monotoniškumą, ar kad jie pra-
šytųsi parodijuojami. Veikia-
u priešingai. Poetinė jo kalba, sa-
vo ritmika, folklorinė ornamen-
tika, užkalbėjimų "litanijom",
kelia skaitytojui rūpestingai iš-
balansuoto muzikinio kūrinio
įspūdį. Pasigėrėjimą žodžio
skalsa, emocijos išraiškos glaus-
tumu. Koks nuostabus, sakysim
nerimo gyliu ir ekspresijos pa-
prastumu yra nuotaikingasis ei-
lėraštis-pavadintas "Girių trau-
ka".

tuose burzgė siaubą varantys
enkavedistų sunkvežimiai, kur
pasiryzimo ir kancijų takai par-
tizanų miškuose, kur svetimųjų
ideologijos nuodų, pasėtų mūsų
žmonių sąmonėje, atspindžiai?
Ilgas tas laiko tarpas, kurį no-
velė sukandusi dantis tylėjo,
kurį pateikūniskai šiepdamasi
melavo. Reikės jai apeiti didelį
ratą ir sugrįžti. Kaip į kokius
tolimus istorinius laikus... Nes
po artimųjų mirties turi praėti
daug laiko, kad jų veidus ryš-
kiai susapnuotum...

*As išeinu. Ir grįšiu vakare.
Man reik pabūti ant šventos
kalvos,
Kur tolyje Antakalnio giria
Ir medžių šaknys tartum
Lietuvos*

*Pritvinke gryno kraujo venos.
Ten tolyje Antakalnio giria...
Ne dėl poezijos ir ne dėl meno
As išėjau ir grįšiu vakare.*

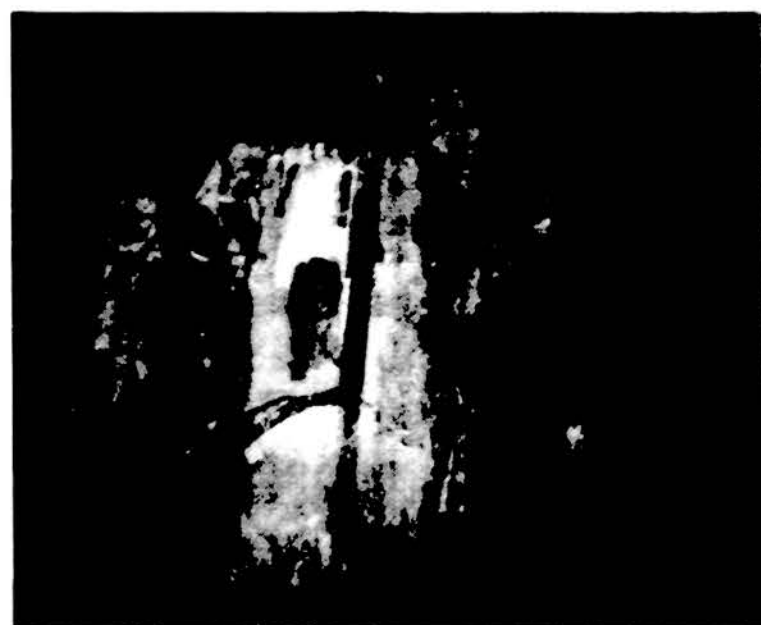
Aptardami poezijos knygas,
suteikusias mums paguodos ir
džiaugsmo, mes paprastai nau-
dojames brandą zenklinančiom
metaforom, kaip grūdų saują ir
panašiom. Kuklute, bet spalvin-
ga Kazio Bradūno lyrikos rink-
tinė man veikia primena kvap-
nių lauko geilių puokštę. Ne-
išvaizdžių, neprilygstanių kul-
tūvotoms, bet savų ir arti-
mų.

Susitikimai

Nuo šių metų vasario 9 iki
kovo 5 dienos The John G.
Blank Center for the Arts,
Michigan City, Indiana, vyko
dailininkės iš Vilniaus Danutės
Turlaitės aliejinės tapybos dar-
bų paroda. Šio meno centro
Jaworowski galerijoje lietuviai
ir amerikiečiai turėjo progos pa-
sigerėti jaunos lietuviškos daili-
ninkės drobėmis (jų buvo dvyli-
ka), skleidusiomis kažkokią ra-
mią šviesą ir šilumą. Visi iš-
statyti paveikslai — didoko for-
mato, daugiausia lietuviškos
tematikos, abstraktai, pvz.,
"Vilniaus senamiestis", "Miesto
centras", "Vilniaus katedros
varpinė", "Vilniaus verbos". Tuo
pačiu metu šio meno centre,

tik skirtingose galerijose, vyko
ir dvi kitos parodos: fotomeni-
ninko bulgaro Jacko Vassilev ir
nigerijiečio dailininko Silas
Adeoye bendru pavadinimu
"Portraits of Humanity".

Vietos laikraštyje *The Beach-
er* rašoma, kad Danutė Turlaitė
yra baigusi Vilniaus Meno
akademiją ir Vilniaus Techni-
kos kolegiją. Jos patios žodžiais,
sovietmečiu dailininkų darbai,
jei jie politiškai neatitiko val-
džios liniją, negalėjo būti rodo-
mi. Pasakodama apie savo po-
linkį menui, ji prisimena savo
mociutės avies vilnų paruošimą
nuo pat avių kirpimo, natū-
raliais dažais jų dažymo iki
siūlų suverpimo ir margaspal-

Danutė Turlaitė

Vilniaus katedros varpinė, 1997
120 cm x 150 cm

Elenos Urbaitytės kūryba

(Atkelta iš 2 psl.)

rodiniai objektai eksponuojami
personalinėse ir grupinėse paro-
dose Amerikoje, kartu ir eskizai
didelių skulptūrų, kurioms reik-
ia architektūrinės aplinkos. Ją
dailininkė atranda namuose,
Lietuvoje. Nerūdijancio plieno
kompozicija "Erdvės skrydis"
(1992) ties funkcionalistinių
Spaudos rūmų daugiaaukščių
įkomponuotos minimalistinės
skulptūros turį perveria raudo-
na, pasak dailininkės, — lemties
gija, teikianti šaltai "metalinei
erdvei" emocinio asociatyvumo.
Ji konkretizuoja skulptūrą ly-
dintis garsinis komentaras —
metalo pjovimo staklių triukš-
mo fone tariama išpažintis: "Gi-
miau Lietuvoje/ saulė žengė
auksiniais keliais/ saulė kilo į
erdvę/ auksiniais keliais/ auks-
siniais keliais/ raudonos juostos
lyg kraujas/ rodė kryptį į erdvę/
nebuvo kelio atgal/ nebuvo kelio
atgal..." Europos centro skulp-
tūrų parke pastatytą nerūdy-
jancio plieno "Atsisipindėjimą"
(1995), blizgančios, aplinkos
žalumą, vandenį atspindinčios
"metalinės erdvės" peržėtos
raudono istorijos riboženklis.
Viksvomis apaugusio tvenkinio
paviršiuje mirguliuojantis kon-
strukcijos atspindys — techninės
Vakarų civilizacijos ir gamtos
kontrastas senojoje Europoje,
Dailininkei svarbaus įvaizdžio
asociatyvumas naujai "suskam-
ba" istorinės architektūros aplin-
koje, Technikos bibliotekos
kiemelyje įkomponavus kon-
struktyvią "cor-ten" kompoziciją
"Plienas dabar" (1996).

Urbaitis kūryba vėlei jungia
išievis ir šiuolaikines Lietuvos
daile, atgaivina Vilniaus tarp-
kario konstruktivizmą, Vytauto
Kairiūkščio tradicijas, praplečia
vietinio asociatyvio Mindaugo
Navako, Vlado Urbanavičiaus
skulptūrinio minimalizmo kryptį,
taigi liudija esminį meno sro-
vių bendrumą.

Elona Lubyte

Danutė Turlaitė savo parodos metu

vių lovatiesių išaudimo.

The Beacher korespondentė
Maggie Beyer apie Danutės
Turlaitės parodoje išstatytus
darbus rašo: "Turlaitės aliejinės
tapybos paveikslai, tai abstrak-
tiniai jos gimtojo krašto — Lie-
tuvos, ypač Vilniaus, kuriame ji
gyveno ir mokėsi, vaizdai". Visi
paveikslai nutapyti jos viešna-
gės šiame krašte metu.

The John G. Blank meno cen-
tro kuratorius Kevin Firme,
pakviets Danutę Turlaitę paro-
dyti savo darbus šioje parodoje,
sakė, kad "apžvelgdami jos kū-
rybą, turime gerą progą susi-
pažinti su visai kitu pasaulio
kraštu. Dailininkė supazindina
mus su Lietuvos sostine Vilniu-
mi: pvz., vienas jos paveikslas,
pavadintas "Vilniaus katedros
varpinė" užmena žinomą žmo-
nių susitikimo vietą tame
mieste".

Paroda jau praėityje. Keletas
Danutės Turlaitės paveikslų
puošia lietuvių bei amerikiečių
namus, raštines. Kita jų dalis
minėtame Meno centre laukia
(gal dar ir patios dailininkės
sugrįžtant?)...

Sofija Jelionienė